

27. oktober 2010

Forsvarsbudsjettet: Krevende politisk behandling (forts.)

Kommentarer til budsjettet viser behov for oppklaringer på flere viktige punkter.

Så langt har forslaget til forsvarsbudsjett for 2011 ikke utløst noen egentlig debatt. Men en rekke kommentarer, bl.a. i Stortingets åpne høring 26. oktober, peker mot forhold som bør fanges opp i den politiske behandlingen.

Kommentatorer både i og utenfor det politiske miljø er opptatte av det som omtales som forskjellen i virkelighetsforståelse mellom budsjettforslagets tekster og opplevelsen i Forsvaret. Dette er etter mitt syn en reell problemstilling, jf tidligere kommentar¹. Den største utfordringen ligger i å få avklart et tydeligere helhetsbilde. Men vi kommer ikke unna viktige enkeltfaktorer, som f.eks.:

- Det er offentlig kjent at Forsvaret i de seneste par år ikke har hatt tilstrekkelige driftsmidler til å opprettholde det trenings- og øvingsnivå som er nødvendig for å vedlikeholde kompetansen etter gjeldene krav. I budsjettforslaget økes strukturen ved at Hæren tilføres mer personell og flere marinefartøyer skal driftes. Driftsmidlene økes, men er økningene tilstrekkelig i forhold til tidligere underdekning? Vil den negative utviklingen som Riksrevisjonen har påpekt i Luftforsvaret bli snudd? Hva med underskuddet på øvelser i Heimevernet?
- Det er påpekt i budsjettproposisjonen at økede driftsutgifter er dekket ved utsettelse av investeringsprosjekter i forhold til Fireårsplanen (St.prp. nr 48 (2007-2008)). Hvor omfattende er disse utsettelsene, og hva er virkningene?
- Intern effektivisering er et nøkkelbegrep. Her er det uklart hva som er effektivisering i vanlig forstand (dvs. samme ytelser for mindre penger), og hva som i realiteten er reduserte ytelser/kapasiteter. Eksempel: Reduksjon av antall operative kystvaktfartøyer – er tjenesten reelt opprettholdt? Osv, hvilke tiltak gjennomføres, og hva er virkningene av dem?
- Spesielt Hæren har operert med en langt hyppigere utenlandstjeneste i stridsoppdrag for flere personellkategorier enn normene tilsier. Ettersom dette åpenbart ikke kan fortsette, blir spørsmålet hva man konkret vil gjøre i forhold til omfanget og typen av bidrag i internasjonale operasjoner.

Listen kan forlenges. Det er å håpe at behandlingen av budsjettet kan kaste bedre lys over realitetene enn budsjettproposisjonen gjør². Men det viktigste bidraget til en realistisk politisk behandling vil være å få avklart på et overordnet nivå hva slags oppdrag, og i hvilket omfang, Forsvaret vil kunne løse i den nærmeste få årene.

På sikt må det være et mål å koble budsjettet bedre til de resulterende kapasitetene. Dette er generelt et svakt punkt i vårt politiske styringssystem. Alt for ofte er bevilgninger begrunnet med at de bidrar til overordnede politiske målsetninger, uten at det spesifiseres hva som konkret skal oppnås. Dette er ikke et rop om målstyrings overdrivelser i detalj, men om konkretisering av hva som i hovedsak skal oppnås. Man bevilger til linjer i budsjettet, men opplysningen rundt er få uten forsøk på kobling til resulterende kapasitet³. Det bevilges til en hærstruktur, men uten drøftelse av f.eks. bataljonenes faktiske oppsetning og evne til å løse oppdrag. Tilsvarende for marinen, man konstaterer typer og antall skrog, men sier ikke noe om hvilken kapasitet og driftsprofil fartøyene planlegges å ha. Det er ikke gjort i en fei å gjennomarbeide en ny budsjettpresentasjon, men det ville ikke kreve meget å gjøre noen gode forbedringer. Det presserende nå er å få en grad av oversikt over de faktiske tilstandene i Forsvaret, slik at det lar seg gjøre å vurdere på et politisk nivå om landets behov for militære styrker blir rimelig ivaretatt.

Den videre behandlingen av disse spørsmålene vil vise om den nye Utenriks- og forsvarskomiteen i Stortinget vil bruke sin politiske tyngde for saklig avklaring med større fremgang enn den tidligere Forsvarskomiteen maktet. Men kulturen for virkelighetsfortrengning og gjensidige beskyldninger sitter dypt på alle kanter. Vi får bare håpe at forsvarsministerens polemikk i Aftenposten (*Frekkhetens nådegave*, 20. oktober) ikke setter stilen. En debatt om partienes fortrefelighet eller synder i fortiden er bare pinlig når alle interesserte vet at problemene har dype røtter og at alle involverte – Stortinget, skiftende regjeringer og Forsvart selv – har sin del av ansvaret for dagens underfinansiering. Det er tid for et brudd med fortidens uvaner.

§

¹ Forsvarsbudsjettet: Krevende politisk behandling. Tjodareik 7. oktober 2010

² Eksempelvis er proposisjonens pkt 1.2.3 *Utfordringene i det videre arbeid med Langtidsplanrn 2009-2012* best lest som propagandapreget løsprat, ikke verdig den integrerte strategiske ledelse som Forsvarsdepartementet nå utøver.

³ Et unntak gjelder for lokaliseringsspørsmål som selvsagt er politisk følsomme.